

15210

Gus

II
SPRAWOZDANIE
MUZEUM SPOŁECZNEGO
W WARSZAWIE

BIBLIOTEKA
GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO

DRUKARNIA WL. ŁAZARSKIEGO
W WARSZAWIE, ŻŁOTA 719.
1928

MUZEUM SPOŁECZNE

Koszykowa 26 (gmach Biblioteki Publicznej)

otwarte od g. 10—1 i od 4—7-ej.

oprócz niedziel i świąt.

REGULAMIN KORZYSTANIA ZE ZBIORÓW MUZEUM.

1. Zbiory Muzeum Społecznego służą do celów naukowych i informacyjnych dla osób, pracujących na polu naukowym i społecznem.
2. Korzystać ze zbiorów Muzeum mają prawo: członkowie Muzeum, abonenci miesięczni oraz opłacający wstęp jednorazowy.
3. Abonenci lub opłacający wstęp jednorazowy, zgłaszając się do Muzeum po raz pierwszy, winni przedstawić Kierownikowi Muzeum pisemne zaświadczenie członka Muzeum lub osoby znanej w świecie naukowym, względnie instytucji naukowej lub społecznej.
4. Abonament miesięczny wynosi 3 zł. Wstęp jednorazowy — 50 gr.
5. Ze zbiorów Muzeum można korzystać tylko na miejscu, codziennie od godz. 10 — 1 i od 4 — 7.

WSTĘP.

Niemожność ogłaszania drukiem corocznych sprawozdań z działalności instytucji, wywołana brakiem środków, sprawiła, że w siódmym roku istnienia Muzeum Społecznego publikujemy drugie dopiero sprawozdanie. Pierwsze objęło okres organizacyjny 1922 — 1925, obecnie obejmuje lata 1926 i 1927, w których, pomimo wszelkich wysiłków, instytucja nie wyszła jeszcze ze stanu przygotowania się do objęcia całokształtu podjętych zadań, ażeby wkroczyć na drogę spokojnego, normalnego rozwoju. Niejedno jeszcze brakuje do całkowitego wykończenia budowy Muzeum Społecznego, do zupełnego urzeczywistnienia celu instytucji, którym jest zgromadzenie możliwie kompletnych materiałów archiwalnych i drukowanych, obrazujących życie społeczne polskie i obce współczesne, jak również przeszłe, o ile posiada żywą łączność z chwilą obecną. (Por. Sprawozdanie Muzeum Społecznego w Warszawie 1926).

Urzeczywistnienie tych planów wymaga jednak długiej i mozolnej pracy, która, jakkolwiek, wykonywana stale, nie zdołała jeszcze zapłacić wielkich luk w materiałach doby minionej i dzisiejszej. Oprócz trudności natury merytorycznej, Muzeum Społeczne ma do pokonania przeszkody techniczne, związane z warunkami lokalu. Od założenia, instytucja korzysta z gościnności Biblioteki Publicznej im. Kierbedziów, której dyrekcji pragnęlibyśmy ponowić na tem miejscu zapewnienie gorącej wdzięczno-

ści za udzielenie przytułku, — lecz lokal ten jest zbyt ciasny i posiada wszelkie braki pomieszczenia tymczasowego. Wysiłki, podejmowane w celu uzyskania bardziej odpowiedniego lokalu, jak dotąd, zawiodły, gdyż odwoływanie się do władz miejskich o udzielenie schroniska dla zbiorów Muzeum Społecznego nie odniosło pożądanego skutku. Brak miejsca na odpowiednie ułokowanie materiałów posiadanych, nie mówiąc już o napływających świeżo, powoduje sytuację wprost katastrofalną, i dalsza możliwość istnienia jest uzależniona od wyniku starań o uzyskanie własnej, obszernej i przystosowanej do potrzeb instytucji, siedziby. Żywimy nadzieję, że władze miejskie, po ostatecznem załatwieniu wszelkich spraw, związanych z przejęciem na rzecz miasta Biblioteki Publicznej, nie zechcą odmówić pomocy i Muzeum Społecznemu, związanemu ze względu na lokal z Biblioteką. Wszelkie zamierzenia i projekty, zdążające do rozrośnięcia Muzeum, które umożliwiłyby mu dopełnienie wytkniętych zadań i celów, nie posiadają podstawy realnej, dopóki sprawa lokalu nie zostanie załatwiona pomyślnie. Już dziś daje odczuwać się wyraźnie potrzeba własnego gmachu, który pozwoliłby na właściwe zorganizowanie życia instytucji. Polegać ono powinno na rozmieszczeniu zbiorów w przestronnych i odpowiednio pod względem technicznym urządzonych magazynach, na udostępnieniu ich w jasnej i wygodnej pracowni naukowej, połączonej z czytelnią czasopism i z pomieszczeniami katalogowymi, na organizowaniu wreszcie pokazów i wystaw.

Brak lokalu jest główną bolączką Muzeum Społecznego, lecz nie jedyną. Pomimo wielkiej ofiarności osób i instytucji, zasilających Muzeum hojnymi darami w materiałach muzealnych i w pieniądzu, pomimo wydatnej pomocy ze strony Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, co podkreślamy z wdzięcznością, instytucja nasza zmuszona jest do węgotowania z dnia na dzień, niepewna jutra, skazana częstokroć na przygodne datki doraźne, po-

zwalające przetrwać narazie, lecz nie dające możliwości swobodnego rozwoju, którego tempo odpowiadałoby istotnym potrzebom współczesnej pracy badawczej w zakresie spraw społecznych. Instytucje tego typu zagranicą opierają się przeważnie o wielkie fundacje, dające im możliwość swobodnej egzystencji i nieograniczonego rozwoju. Poprzez stawianie na pomocy materialnej samych członków udaremnia akcję szerszą, zarówno w kierunku gromadzenia zbiorów, jak ich udostępnienia. Jedyne czynne poparcie zrzeszeń społecznych, jak np. związki zawodowe, kooperative i t. p., organizacyj komunalnych, wreszcie państwa może stworzyć podstawy istnienia Muzeum Społecznego.

Warunki lokalu i brak środków pieniężnych na prowadzenie instytucji, stanowiące zaporę w całkowitem urzeczywistnieniu naszych poczynań, wysunęliśmy z obowiązku sprawozdawczego na plan pierwszy, jakkolwiek stan ogólny Muzeum Społecznego nie usprawiedliwia zbytniego pesymizmu, a nawet świadczy dobitnie, że jest ono potrzebne i posiada warunki pomyślnego rozwoju. Z niezmiernie skromnych zaczątków wyrosły zbiory Muzeum do poważnych rozmiarów, nie ustępujących instytucjom zagranicznym. Z materiałów naszych korzysta coraz wzrastająca liczba pracowników naukowych oraz działaczy społecznych. Materiały Muzeum stały się podstawą do wykonania prac badawczych oraz przedsięwzięć praktycznych. Słowem, Muzeum Społeczne wypełnia lukę istniejącą w szeregu zbiorów warszawskich i spełnia już dzisiaj określone zadanie.

DARY I SUBWENCJE.

Podkreśliliśmy we wstępie dużą ofiarność osób i instytucji na rzecz Muzeum w darach pieniężnych i materiałach archiwalnych. Za okres sprawozdawczy 1926 — 1927 następujące instytucje i osoby prywatne ofiarowały na rzecz Muzeum:

Dary i subwencje pieniężne:

	1926 r.	1927 r.
Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej	1000 zł.	3000 zł.
Dyrekcja Loterii Państwowej	500 „	2000 „
H. Heflich	2000 „	
Dr. L. Rajchman		1000 „
W. Raabe	500 „	
Tow. Akc. Tomaszowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu		300 „
L. Baniewicz		50 „

Dary w książkach i materiałach archiwalnych złożyły następujące osoby:

L. Baniewicz, A. Belcikowska, F. Czerwijowski, prof. dr. Z. Daszyńska-Golińska, prof. A. Ettinger, dr. Z. Goldfinger, J. Jahołkowska, dr. J. Kempner, dr. Knastrowa, S. Kowalewski, prof. L. Krzywicki, S. Kudelska, prof. W. Maliniak, M. Mendelson, B. Moszkowska, M. Orsetti, W. Piekarska, M. Raabowa, J. Rodziewicz, St. Rychliński, dr. F. Sachs, inż. B. Szapiro, Z. Szempliński, H. Truskowski, A. Wolff, S. Wolff i inne;

instytucje:

Biblioteka Publiczna, Biblioteka Sejmowa, Instytut Gospodarstwa Społecznego, Koło historyków S. U. W., Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej.

Ogółem otrzymało Muzeum w darze za okres sprawozdawczy w roku 1926 — 4728 tomów książek i broszur „ 1927 — 1160 „ „ „ 196 fotografii, 14 portretów w ramach oraz dużą ilość pism i materiałów archiwalnych, których cyfrowo podać nie jesteśmy w stanie, gdyż składają się na nie tysiące ulotek i setki listów nie obliczonych jeszcze.

Z darów tych podkreślić musimy następujące:

Niezwykłe, cenny rękopis ks. Ściegiennego, ofiarowany Muzeum przez Dr. Z. Goldfingera, 400 tomów dzieł treści społecznej z księgozbioru zmarłego członka sprzyjającego Muzeum, Wincentego Raabe — dar p. M. Raabowej. Zbiór fotografii polskich i rosyjskich rewolucjonistów z okresu 1880 — 1900, ofiarowany przez p. J. Rodziewicz, 558 różnych broszur, 16 teczek z odezwami różnych organizacji oraz pewną ilość pism czasu wielkiej wojny, otrzymane od p. Stefana Weisberga. Część księgozbioru zmarłego prof. St. A. Kempnera, ofiarowaną przez syna jego d-ra J. Kempnera. Cenne komplety „Walki Klas” z r. 1884—7, dar p. H. Truszkowskiego. Zbiór listów więźniów politycznych z katorgi i osiedlenia z okresu przedwojennego, przechowywany jako depozyt w Akademii Umiejętności w Krakowie, wreszcie 119 broszur i książek, w większej ilości egzemplarzy każda, w ogólnej liczbie 4250, pozostałość składu Redakcji „Myśli Socjalistycznej”. Stanowią one dar p. L. Baniewicza i chociaż są przeważnie dubletami posiadanych już przez Muzeum książek i broszur, przedstawiają dużą wartość dla wymiany z innymi bibliotekami.

Wszystkie powyższe dary niezmiennie wzbogacają nasze zbiory.

Muzeum Społeczne nawiązało ponadto stosunki z całym szeregiem instytucyj społecznych i państwowych oraz firm wydawniczych które stale nadsyłają nam swoje wydawnictwa a mianowicie:

Główny Urząd Statystyczny,

Instytut Gospodarstwa Społecznego,

Księgarnia F. Hoesicka,

„ Gebethnera i Wolffa,

Magistrat m. Łodzi,

„ m. st. Warszawy,

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej,

„ Reform Rolnych,

Ministerstwo Rolnictwa,
 „ Skarbu,
 Państwowy Bank Rolny,
 „ Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego
 w Puławach,
 Polskie Tow. Emigracyjne,
 Spółdzielnia księgarska „Książka“,
 Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa,
 Wyższa Szkoła Handlowa,
 Związek Spółdzielni Spożywców,
 Związek Zawodowy Pracowników Kolejowych Rzpl.
 Polskiej.

Oprócz wydawnictw powyższych instytucyj Muzeum Społeczne otrzymuje stale 51 czasopism w tem 18 zagranicznych.

Wszystkim wyżej wymienionym ofiarodawcom, instytucjom państwowym i społecznym oraz firmom nakładowym i redakcjom pism, które nam stale nadsyłają swoje wydawnictwa, składamy na tem miejscu serdeczne podziękowanie.

Ofiarność ta zachęca nas do zwrócenia się z apelem do wszystkich, posiadających jakiekolwiek zbiory materiałów, fotografii, rękopisów czy druków, dotyczących stosunków społecznych naszych czy obcych, aby zechciały złożyć je w nasze ręce. Prywatni zbieracze i prywatne zbiory posiadają częstokroć najcenniejsze pamiątki przeszłości, niedostępne dla ogółu, które przecież powinny znaleźć się w zbiorach publicznych. Z całym pietyzmem gotowi jesteśmy zachować odpowiednie kolekcje w całości w zależności od woli ofiarodawcy.

Jakkolwiek zastęp ofiarodawców jest znaczny, to nie mniej znalazły się jednak i takie instytucje, które pomimo zwrócenia się Muzeum z prośbą o nadsyłanie druków, sprawozdań i innych wydawnictw, przecież pozostawiły nasze odezwy bez odpowiedzi. Apelujemy do nich i na tej

drodze, aby skłonić do tego drobnego wysiłku jakim jest nadysłanie do Muzeum informacji o swej działalności. Bez tych materiałów bezpośrednich, Muzeum, skazane na kompletowanie danych przypadkowych, nie jest w możności odtworzenia rzeczywistego życia społeczeństwa w swych zbiorach.

WŁADZE TOWARZYSTWA.

Rada i Zarząd Muzeum zbierały się w okresie sprawozdawczym kilkakrotnie. Prezesem Rady Towarzystwa był prof. L. Krzywicki, wice-prezesami pp. prof. A. Ettlinger i p. Bolesław Giliczyński, sekretarzem Rady p. Tadeusz Szturm de Sztrem.

Skład Zarządu w okresie sprawozdawczym był następujący:

- dr. Jan Muszkowski — przewodniczący,
- prof. Konstanty Krzeczkowski — zast. przewodn.,
- dr. E. Giebartowski — skarbnik,
- p. Stefan Wolff — sekretarz i dyrektor Muzeum.

Komisję rewizyjną stanowili pp.: Leon Baniewicz, Ignacy Bratman, Ignacy Kraüttler.

Rezultatem prac Zarządu było uzyskanie w okresie sprawozdawczym subwencji od Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej i od Dyrekcji Loterii Państwowej. Poza tem Zarząd uchwalił regulamin korzystania ze zbiorów Muzeum. Trudności finansowe nie pozwoliły na urzeczywistnienie zamierzeń wydawniczych, np. na wydanie prac przygotowanych już do druku — „Pierwszych procesów politycznych w Królestwie Polskiem“ oraz „Biblijografi prasy robotniczej za lata 1918 — 1925“.

PRACA WEWNĘTRZNA.

Praca wewnętrzna personelu urzędniczego, składającego się z 2 osób, którym dorywczo pomagała p. B. Moszkowska, polegała na klasyfikowaniu i katalogowaniu książek.

pism, broszur, rękopisów oraz na dyżurze i udostępnianiu zbiorów osobom korzystającym z nich.

W okresie sprawozdawczym i w latach poprzednich skatalogowano książek i broszur:

		dziel	tomów
w roku	1922 — 1925	7020	7428
"	1926	832	883
"	1927	1586	1621

Skatalogowano pism:

w roku	1922 — 1925	2799
"	1926 — 1927	203

Uporządkowano, rozsegregowano i ułożono materiałów archiwalnych (odezw, komunikatów, rękopisów, ulotek i t. d.):

w roku	1922 — 1925	6451
"	1926 — 1927	3560

Skatalogowano dubletów książek i broszur:

w roku	1922 — 1925	6026
"	1926	4888
"	1927	1498

Dużo mniejsza w stosunku do lat poprzednich ilość skatalogowanych książek w r. 1926 tłumaczy się po części tem, że w tym roku skatalogowaną została największa ilość dubletów bo 4888 tomów przeważnie broszur, które należało wysegregować, a po części i redukcją personelu pracowniczego z 3-ch osób na dwie. Celem katalogowania dubletów była chęć wymiany z innymi bibliotekami oraz sprzedaż.

Wymiana dubletów.

	Dano	Otrzymano
w r. 1926 tomów	442	226
„ 1927 „	159	640

Sprzedaż dubletów.

	Tomów	Za sumę zł.
w r. 1926	80	200.—
„ 1927	409	917.31

STAN ZBIORÓW MUZEUM SPOŁECZNEGO.

Dn. 31 grudnia 1927 r. Muzeum Społeczne posiadało skatalogowanych:

	Dzieł	Tomów
książek i broszur . . .	9438	9932
pism codziennych . . .	377	
tygodników i miesięczn.	2200	
jednodniówek	307	
pism młodzieży	118	
razem	12440	

Materiałów archiwaln. (odezw, komunikatów, rękopisów i t. d.) roz- łożonych w 331 tecz- kach	10011
razem	22451

Skatalogowanych dubletów:

książek i broszur	11322	
pism	1024	12346
ogółem numerów		34797

Ponadto Muzeum zapoczątkowało tworzenie działu fotografij.

FREKWENCJA.

Statystyka frekwencji czytelników w Muzeum przedstawia się następująco:

1924 r.	118
1925 „	554
1926 „	777
1927 „	1594

Statystyka wskazuje na wzrastający napływ czytelników korzystających ze zbiorów Muzeum.

W latach 1926, 1927 według miesięcy ruch czytelników przedstawia się następująco:

	1926	1927
Styczeń	51	101
Luty	47	118
Marzec	94	166
Kwiecień	61	178
Maj	56	73
Czerwiec	52	73
Lipiec	44	43
Sierpień	19	82
Wrzesień	51	163
Październik	83	240
Listopad	124	201
Grudzień	95	156
Ogółem	777	1594

Największą liczebność wykazują miesiące październik i listopad, w których przeciętna liczba czytelników dziennie wahała się około 10 osób.

Warunki korzystania z Muzeum patrz: Regulamin str. 2.

K A S A . .

Wpływy i wydatki Muzeum w latach 1926 i 1927 przedstawiały się następująco:

Sprawozdanie kasowe Towarzystwa Muzeum Społeczne
za lata 1926 i 1927.

Przychód.

	Od 1.I do 31.XII 1926 r.	Od 1.I do 31.XII 1927 r.
Saldo	82.39	477.28
Składki członkowskie .	4088.—	2879.—
Wpisowe	10.—	5.—
Ofiary osób prywatnych	2500.—	1353.30
Subwencje	1500.—	5000.—
Różne	215.40	942.30
	8395.79	10656.88

Rozchód.

Pensje pracowników	6025.—	8608.—
Zakup książek i pism	193.40	108.20
Kancelaryjne i różne .	851.75	809.80
Materiały biblioteczne .	30.36	125.50
Pokrycie niedoboru z ro-		
ku 1925	818.—	—.—
Rachunek w P. K. O.	—.—	137.20
Saldo	477.28	868.18
	8395.79	10656.88

Analiza wpływów i wydatków Muzeum wskazuje na trudny i nieustalony byt instytucji. Suma dochodu waha się w granicach 8 — 10 tys. zł., co jest zaledwie wystarczające na skromne utrzymanie instytucji. Bez poważnego powiększenia tych sum Muzeum skazane jest na wegetację, na zaspakajanie najniezbędniejszych swych potrzeb.

Źródła, skąd sumy powyższe Muzeum czerpie, nie są również ustalone: w r. 1926 połowę wpływów stanowiły składki członków, ćwierć — ofiary osób prywatnych, resztę zaś subwencje państwowe oraz inne drobne dochody przygodne, natomiast w r. 1927 składki członków spadły do czwartej części dochodów, natomiast główną pozycję niemal połowę dochodów stanowiły subwencje instytucyj państwowych. Stan ten wskazuje na brak stałości równowagi finansowej, na szczupłość źródeł istnienia Muzeum.

Stan ten, mamy nadzieję, powinien w bieżącym roku ulec zmianie na lepsze, gdyż Zarząd zorganizował systematyczne zbieranie składek od członków.

Wydatki Muzeum potwierdzają poprzednio wypowiedzianą myśl o niedostateczności funduszów instytucji, które wystarczają zaledwie na skromną egzystencję — trzy czwarte wydatków pochłaniają płace pracowników, jakkolwiek bardzo skromne. Suma wszystkich pozostałych wydatków jest bardzo nikła i świadczy o trudnościach w rozszerzaniu działalności instytucji, zwłaszcza o niemożności czynienia zakupów książek i wydawnictw, co zmusza do porzucenia wyłącznie prawie na wymianie, darach i ofiarności.

CZŁONKOWIE.

Członków posiada Muzeum:

Sprzyjających	5
Czynnych	39
Popierających	15
Korespondentów . . .	3

Ogółem 62

Na zakończenie pragnęlibyśmy wyrazić głębokie nasze przekonanie, że w ubiegłym sześcioleciu swego istnienia

Muzeum Społeczne, pomimo trudności finansowych, wykazało dostatecznie żywotność, celowość i potrzebę podobnej instytucji i dla tego, sądzić należy, że dalszy rozwój pozwoli na stopniowe urzeczywistnienie wszystkich zadań, które przyświecały inicjatorom i założycielom Muzeum.

BIBLIOTEKA
GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO

BIBLIOTEKA
GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO